

Antipalus varipes

Stor sandrovfluga

Klass: Insecta (egentliga insekter), **Ordning:** Diptera (tvåvingar), **Familj:** Asilidae (rovflugor), **Släkte:** *Antipalus*, **Art:** *Antipalus varipes* - stor sandrovfluga (Meigen, 1820) **Synonymer:**

Kännetecken

Stor sandrovfluga är en 17–20 mm stor grågul rovfluga. Ansiktet har en stor ansiktsknöl med en mustasch av täta ljusgula och svarta borst. Mellankroppen är gulgrå och ryggskölden har mörkbruna ryggstrimmor, två sidostrimmor och en mittstrimma som är delad av en fin gul mittlinje. Bakkroppen är gråsvart med gulaktiga bakkanter. Genitalierna är stora och blanksvarta, honans ägglägningsrör är klubbformigt med gulhårig undersida. Benen är gulhåriga med svarta lår och rödgula skenben och tarser. Vingarna är svagt gulaktiga med mörkare spets.

Utbredning och status

Från 1851, då arten först rapporterades från Sverige, har den fram till 1974 endast varit känd från sex lokaler i Skåne och en i södra Halland. I Sjöbo k:n finns 1800-talsfynd från det kända sandområdet vid Ilstop samt ett fynd från Sövde (1951). Från Åhus finns ett gammalt fynd 1917 och från Simrishamn, Vitemölla 1948. Senaste uppgiften från Lunds k:n Vomb 1974 befarades vara den sista i landet. Den har dock lyckligtvis kunnat återfinnas på ett par lokaler, söder om Sövdesjön 2000 och Löderup Strandbad 1999 (muntl. M. Sörensson), och öster om Veberöd (2011-2013). I våra nordiska grannländer är arten bara känd från Danmark. Den uppgavs tidigare vara relativt vanlig på Nordsjälland, är ej påträffad sedan 1959 och är i Danmark klassad som Akut Hotad. Alla belägg är insamlade på Nordsjälland utom ett äldre från Jyllands nordspets (Larsen & Meier 2004). Utbredningen omfattar stora delar av Mellan-europa och sträcker sig från Spanien till södra Ryssland med aktuell nordgräns genom norra Tyskland, Polen och Litauen.

Ekologi

Arten förekommer på öppna, sandiga områden i anslutning till barrskogsbryn och gläntor och glesväxande sandtallskog. Arten är starkt värmeälskande och sannolikt spelar mikroklimatet en avgörande roll för artens habitatvalet på den nordliga utpostförekomst som Sydsverige utgör. Honan har egenheten att liksom många svävflugor (Bombyllidae) samla sand och jord i det klubbformiga bakkroppssegmentet. Då äggen läggs kommer de att inpudras med jord och skyddas bättre mot äggpredation och olika skadliga faktorer. Äggen läggs i rad bl.a. på tallbarr. Larven lever som rovdjur på andra insekter sannolikt i marken i anslutning till trädrötter. Flygperioden sträcker sig från mitten av juni till slutet av augusti.

Hot

Skogsplantering och igenväxning av sandfält samt förtätning av sandtallskog minskar habitatkvaliten för arten. Den tidigare extensiva trädesbruket av de sydsvenska sandfälten har under 1900-talet bytts mot kraftig uppgödsling och konstbevattning, vilket starkt har decimerat artens livsrum. Även den snabbt expanderande Malmöregionen har tagit avsevärda arealer i anspråk för industri- och villabebyggelse, vägar och golfbanor.

Åtgärder

De få sandfältsområden som fortfarande har förekomster av arten måste upp-märkas mer för sina naturvärden. Revingefältet, som skyddats från hårdexploatering tack vare de militära aktiviteterna, framstår som ett av de viktigaste områdena där sandfälts-arter fortfarande har en fristad. Stor sandrovfluga bör inom de närmaste åren inventeras så att viktiga lokaler kan skyddas och skötas på ett sådant sätt att denna art tillsammans med övriga sandmarksberoende arter kan överleva på sikt i landet.

Litteratur

- Larsen, M.N. & Meier, R. 2004. Species diversity, distribution, and conservation status of the Asilidae (Insecta: Diptera). *Steenstrupia* 28(2): 177–241.
- Lyneborg, L. 1965. Tovinger 4. *Danmarks Fauna* 70: 176–177.
- Soós, Á. & Papp, L. 1988: Catalogue of Palaearctic Diptera. Vol. 5. Elsevier Science Publisher, Budapest.
- Trojan, P. 1970. Diptera Asilidae. *Klucze do oznaczania owadów polski*. 65: 27.
- Weinberg, M. & Bächli, G. 1995. Diptera. Asilidae. *Insecta Helvetica* 11.
- Wolff, D. 2002. Provisional atlas of the robber flies of Germany. - <http://www.asilidae.de/>
- Zetterstedt, J.W. 1855. *Diptera Scandinaviae*. XII: 4567–4570.

Författare

Hugo Andersson 1993. Rev. Björn Cederberg & Roger Engelmark 2006. © ArtDatabanken, SLU 2007.